

RAZPRAVA KDO BO NAČRTOVAL PROSTOR ČEZ 20 LET?

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 9. maj 2024, 18:00 do 20:00,
pritlični prostori ZAPS – Hiša arhitekture, Vegova 8, Ljubljana

posvet v obliki Zbora ZAPS

Uvodni prispevek na zboru: dr. Aleš Mlakar, univ. dipl. inž. kraj. arh.

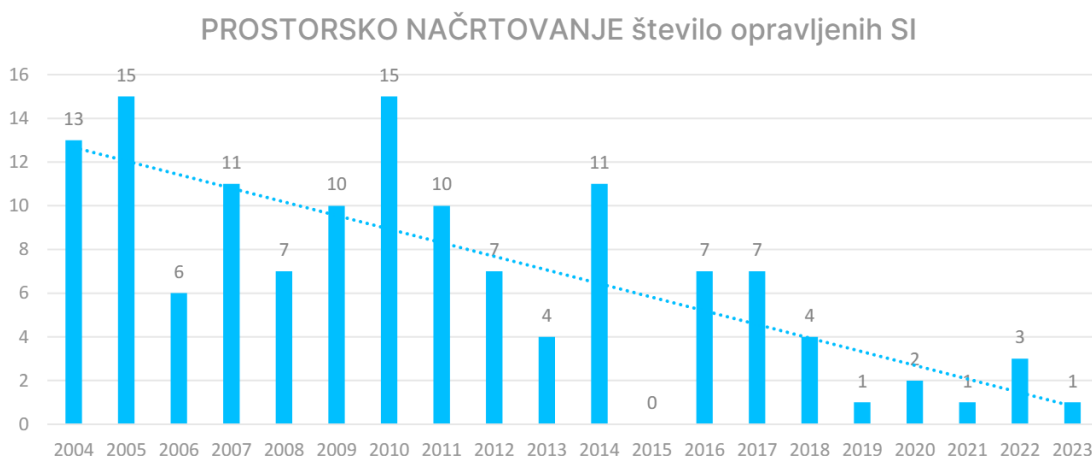
Udeleženci (skupaj 40): Blaž Babnik, Ilka Čerpes, Gregor Čok, Igor Črnugelj, Bogdana Dražič, Peter Gabrijelčič, Miran Gajšek, Pavel Gantar, Mojca Golobič, Jure Henigsman, Sergej Hiti, Jelka Hudoklin, Luka Jereb, Jakob Jugovic, Leon Kobetič, Helena Kovač, Petra Krajner, Tjaša Krajnik Platovšek, Simon Kušar, Špela Lesnik, Peter Lovšin, Tatjana Marn, Igor Martinšek, Petra Orozel, Saša Piano, Manja Platovšek, Jernej Prijon, Maja Simoneti, Janja Solomun, Gašper Skalar, Mima Suhadolc, Veronika Ščetinin, Maja Šinigoj, Nataša Špilak, Saša Štuhec, Judita Thaler, Petra Vertelj Nared, Alma Zavodnik, Nik Žagar in Tadej Žaucer

Povzetek misli zbora: UO ZAPS

POVZETEK

Na sedmem Zboru ZAPS smo nadaljevali temo novembrskega zbora o problemih prostorskega načrtovanja in tokrat odprli razpravo o prostorskih načrtovalcih. Uvodne misli na vprašanje, »Kdo bo načrtoval prostor čez 20 let?«, je predstavil prostorski načrtovalec in krajinski arhitekt dr. Aleš Mlakar. Z izkušnjami iz prostorsko načrtovalske prakse je osvetlil trenutne razmere in okvir dela ter podal nekaj izhodišč za razpravo o viziji poklica. Poudaril je nujnost razvoja znanj, veščin, orodij, pa tudi osebnosti, pri čemer je kot najpomembnejše izhodišče oziroma princip izpostavil vzdržnost, ki pomeni »uresničevanje zgolj stvarnih potreb«. Delovati je treba z jasno vizijo in cilji, kaj dejansko potrebujemo in kaj želimo početi s prostorom. Kaj torej potrebujemo? Med drugim je izpostavil, da bi bila za izboljšanje obstoječega sistema prostorskega načrtovanja potrebna celovita reforma, ki zahteva miselni in organizacijski preskok, npr. z ustanovitvijo medresorske koordinacijske službe za prostor in graditev objektov pri Vladi RS, z združevanjem občinskih strokovnih služb na regionalni ravni ali celo z ustanovitvijo regionalnih planerskih zavodov s širokimi (javnimi) pooblastili. V praksi je očitno manko systemskega razmišljanja na državnem nivoju, ki povezuje različne vidike načrtovanja razvoja v prostoru, še posebno pa varstva okolja in urejanja prostora. Opozoril je, da je za obvladovanje ukrepov za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje pomembno celovito ukrepanje, če želimo učinkovito odgovarjati na probleme okoljske krize in podnebnih sprememb.

V razpravi so udeleženci izpostavili različne vsebine, ki se dotikajo vprašanj poklica prostorskega načrtovalca, od izobraževanja, pridobivanja strokovnih kompetenc, pogojev za delo, vprašanj primernosti prostorskega načrtovanja kot tržne dejavnosti, do problemov odločanja, vsebine dela in položaja stroke v sistemu urejanja prostora in odločanja o razvoju v prostoru.

Analiza dolgoletnega vodenja imenika članov ZAPS ne enem od prejšnjih zborov ([Zbor ZAPS, Kaj pa starejši člani?](#)) je pokazala, da z leti upada število opravljenih strokovnih izpitov in največji upad števila opravljenih strokovnih izpitov je prav pri prostorskem načrtovanju. Kljub temu so udeleženci iz akademskih krogov na Zboru opozorili, da zanimanje za delo na področju ne usiha, ampak nasprotno, vsaj na fakultetah, raste. Po navedbah predstavnikov fakultet so njihovi magistri tudi zaposljivi in občine zadovoljne z njihovim delom. Zaradi sistema licenciranja številni posamezniki sicer ne morejo pristopiti k strokovnemu izpitu, a očitno delo lahko mnogi opravljajo tudi brez licence. Z nekaterih občin sicer že poročajo, da je primanjkljaj na trgu delovne sile očitno. Tu je bila podana pripomba, da se kadrovske težave v Sloveniji sicer kažejo na številnih področjih in so poleg drugega tudi odraz demografskih sprememb.

Čeprav je bilo opozorjeno, da je v prostorskem načrtovanju, kot tudi drugje, očiten trend specializacij, ki to stroko ločuje na prostorske načrtovalce in urbaniste, se je v razpravi postavilo tudi vprašanje, ali je res za vsako raven prostorskega načrtovanja potrebna licenca. Na Zboru je bil večkrat izpostavljen pomen interdisciplinarnosti prostorskega načrtovanja, pa tudi znanj in kompetenc, ki jih mora prostorski načrtovalec usvojiti.

Posebej je bilo izpostavljeno, da je ZAPS v zadnjih letih morda nekoliko zapostavila prostorsko načrtovanje, čeprav je bilo v času ustanavljanja zbornice eksplicitno opredeljeno, da bo združevala tri strokovne profile (PN, A, KA) in da je prostorsko načrtovanje tisto, ki skrbi za celovitost urejanja prostora.

Izpostavljeno je bilo stališče, da nenehno ukvarjanje s predpisi in postopki prostorskim načrtovalcem jemlje čas in energijo za resno razmišljanje o rešitvah in tudi o prihodnosti poklica. Manko strateškega razmišljanja je tudi odraz razmer v družbi, ki zahtevajo nenehno poseganje v prostor podkrepljeno s silo »pobudniškega urbanizma«, pa vendar je prostorsko načrtovanje ostalo pomembna družbena dejavnost in zelo aktualna politična tema. Pri tem se vloga prostorskega načrtovalca spreminja. Prostorski načrtovalec je vedno bolj (le) moderator, zato je potrebno razumevanje in znanja s področja varstva okolja, narave, kulturne dediščine, naravnih virov ipd., ki imajo vedno večji vpliv na odločitve v prostoru. Naloga prostorskega načrtovalca je usklajevanje (nasprotujočih si) interesov in pregledno sprejemanje odločitev, pri čemer mora znati ustrezno predstaviti in utemeljiti alternativne rešitve. Bolj kot kadarkoli sta zato pomembni veščini strokovno kompetentno komuniciranje in sposobnost sodelovanja na različnih ravneh in področjih. V razpravi je bilo opozorjeno tudi, da bi bilo prostorsko načrtovalsko izobraževanje treba okrepiti tudi na področju nomotehnike in poznavanja prava.

Posebej je bilo izpostavljeno pomanjkanje praktičnih priložnosti za ustvarjalno vsebinsko delo in ustvarjanje idejnih urbanističnih zasnov v okviru alternativnih vrst natečajev, variantnih rešitev in OPPN-jev. Predvsem pa, da je v prostorskem načrtovanju premalo kreativnosti. Tudi sicer je bilo v razpravi izpostavljenih veliko pomanjkljivosti trenutnega sistema, kjer se ogromno energije nameni za postopke, usklajevanja, ukvarjanje s pobudami in drobnimi, vendar časovno potratnimi administrativnimi deli, pri čemer to delo velikokrat ni ustrezno (finančno) ovrednoteno, namesto, da bi fokus prostorskega načrtovanja (zopet) predstavljanja predvsem vsebina.

V razpravi je bil večkrat izpostavljen tudi problem stroke v odločanju o razvoju v prostoru. Omenjen je bil občutek, da o prostorskih rešitvah in o posegih v prostor odloča politika velikokrat tudi brez strokovnih argumentov in resnih analiz. Še vedno na primer nimamo za področje prostorskega načrtovanja relevantne analize pojava lanskoletnih poplav, enako kot je nimamo tudi za požar na Krasu leto prej. Brez ocene takih dogodkov z vidika odgovornosti prostorskih aktov in konkretnih ureditvenih načrtov za škodo, ki je nastala v naravni nesreči, so nove rešitve lahko samo deloma ustrezne. Kriza odločanja je vidna tudi tem, da se ob vsakokratni menjavi politike odločitve spremenijo. Težava se kaže tudi v tem, da občine svoje prostore načrtujejo ločeno, nepovezano s sosednjimi občinami. V razpravi je bila izpostavljena tudi potreba po okrepitvi strokovnih služb na občinskih ravneh z diskrecijsko pravico interpretiranja OPN. Omenjeno je bilo, da kljub temu, da arhitektura slovenskih avtorjev res mestoma dosega visok nivo in prepoznavnost tako doma kot v tujini, tega ni zaznati v prostoru. Pojavlja se vprašanje, ali je stanje v prostoru res rezultat dela strokovnjakov ali pa gre večinoma za politične odločitve ali nezakonite gradnje. Kdo torej gradi naš prostor? Kdo odloča o njem? Strokovnjaki smo le eni od deležnikov, ki urejajo prostor, razprava pa je bila sklenjena z mislijo, da je mnenje ljudi relevantno, saj v prostoru, ki ga ustvarjamo, živijo.

RAZPRAVA – IZBOR MISLI

V razpravi smo udeležene pozvali, da naj svoje misli oblikujejo glede na tri izpostavljene vidike: kakšni so problemi (označeno z rdečo), katere so možne rešitve (označeno z zeleno) in kakšna je vloga ZAPS pri tem (označeno z modro). Nekaj od izrečenih misli, kako udeleženci vidijo poklic prostorskega načrtovalca sedaj in čez 20 let ter vlogo ZAPS pri tem:

KAKO NAPREJ

Razprava je pokazala, da je smotrno izdelati poglobljeno analizo stanja v dejavnosti in razmer na področju poklica. (Primeri: https://www.rtpi.org.uk/research-rtpi/2023/november/state-of-the-profession-2023/#_Toc149742852 ali <https://www.planning.org.au/planningresourcesnew/state-of-the-profession>).

Prostorsko načrtovanje je interdisciplinarno delo. Usklajevanje terja veliko časa, zato je treba to delo primerno finančno ovrednotiti, **postopek usklajevanja kot storitev pa vključiti v smernice javnega naročanja**. Sistem javnega naročanja bi moral **zagotavljati tudi naročanje variantnih rešitev ter načrtovanje prostorsko in funkcionalno povezanih posegov** (celovito urejanja prostora in ne le parcialnih ureditev).

Za strateško načrtovanje razvoja v prostoru (prostorsko planiranje) bi bilo smotrno **ustanoviti javne regionalne institucije**.

V razpravi so udeleženci iz akademskih ustanov izpostavili potrebnost **posodobitve (razširitve) pridobivanja licenc za prostorsko načrtovanje**. **Omenjena je bila tudi smiselnost vsebinskega povezovanja izobraževalnih ustanov**, ki nudijo študijske programe na področju prostorskega načrtovanja.

Na državni ravni bi bilo treba organizirano in povezano strateško pristopiti k utrjevanju pomena in vloge prostorskega načrtovanja (dejavnosti in stroke) v sistemu urejanja prostora in načrtovanja razvoja v prostoru za ustvarjanje enakovredno kakovostnih pogojev za življenje v prihodnosti.